

## A könyvtári szakalkalmazotti minősítés megszerzése az NDK-ban

Az NDK sok és különböző típusú könyvtárban dolgoznak szakképesítés nélküli, de többnyire igen eredményes munkatársak. Ezek szakképzése és minősítése, könyvtári szakalkalmazottá nevelése fontos és nagy jelentőségű feladat mind e munkatársak munkahelyi stabilitása, mind a könyvtári munka minősége és hatékonysága szempontjából.

1979. július 10-én látott napvilágot az NDK Minisztertanácsának és a Német Könyvtáros Egyesület Országos Vezetőségének közös határozata a minősítés fejlesztéséről. Ezt 1979 májusában egy szakértői tanácskozás előzte meg, amely alapvető ajánlásokat dolgozott ki a könyvtári szakalkalmazottá történő minősítés tartalmi, módszertani és szervezeti egységsítésére.

### A jelöltek kiválasztása

A minősítésre kijelölt könyvtárak első feladata, hogy a jelölt könyvtárakkal közösen válogassák ki a minősítő képzésbe bevonandó munkatársakat. Ezek mindenképp előtt azokból a könyvtári dolgozókból kerülhetnek ki, akik már *hosszabb ideje eredményes munkát végeztek valamilyen könyvtári szakterületen*, s bár nem rendelkeznek könyvtári szakalkalmazotti bizonyítvánnyal, de elvégezték a 10 osztályos általános iskolát. A minősítésre kiszemelt munkatárssal a jelölt könyvtár (egyetértésben a szakszervezet megbízottjával) beszélgetést kezdeményez. Ennek az a célja, hogy meggyőződjék eddigi tevékenységéről, meglévő ismereteiről, képességeiről és készségéről. Ezenkívül fel kell tárnai a jelölt szociális, egészségügyi stb. problémáit is, amelyek esetleg gátolhatnák a tanfolyamokon való részvételben, vagy a magántanulmányokban. A beszélgetést írásban kell rögzíteni, hogy a későbbi oktatás tartama alatt, majd a vizsgákon az oktatók e dokumentumba bármikor beletekinthessenek. Ajánlatos minden jelentkező számára ún. felvételi ívet kiállítani, amely a fontos személyi adatokról nyújt felvilágosítást. A felvételi ívet a jelentkező munkahelyének vezetője, valamint az elméleti oktatás felelős vezetője írja alá, de nagyobb könyvtárak esetében ajánlatos, hogy a procedúrába a szakszervezet és az ifjúsági szervezet képviselőjét is bevonják.

A felvettekkel az oktatási felelős megbeszéli a további (szervezeti, oktatási, határidős stb.) kérdéseket. A felvett dolgozóval a delegáló könyvtár egyezségeket köt, s ebben leszögezi a kölcsönös kötelezettségeket (munkaidő-szabályok, pénzügyi kérdések, útiköltség-térítés stb.), illetve a tanulmányi elvárásokat.

### Az elméleti szakképzés

A könyvtári szakalkalmazott-képzés elméletileg meg-alapozott forma, ezért az elméleti képzés maximális óraszámában szerepel a tantervében. A szakelméleti képzés az állami tantervek követelményeit teszi a magáévá. *Az elméleti tárgyak az alábbi módon oszlanak meg:*

1. Marxizmus–leninizmus	40 óra
2. Üzemgazdaságtan	28 óra
3. Szocialista jog	12 óra
4. Az adatfeldolgozás alapjai	10 óra
5. Művelődéspolitikai	10 óra
6. Tudományrendszertan	24 óra
7. Könyvtártan	90 óra
8. Bibliográfia	70 óra
9. Betűrendes katalogizálás	70 óra
10. Könyv- és könyvkiadási ismeretek	26 óra
11. Irodalomtudomány	10 óra
12. Információ és dokumentáció	20 óra

A tantervi képzésen túl sok időt vesz igénybe a magántanulás: ennek eredményességéről írásban vagy szóban adnak számot a hallgatók. Az oktatók megadják a kötelező és az ajánlott irodalmat is. A hallgatónak az első tanév során el kell sajátítania a *gépírást* (percenkénti 80 leütéssel). Kötelező a szakirodalom használatához szükséges *idegen nyelv* elsajátítása is, ennek tudását más, korábbi oktatás során szerzett bizonyítvánnyal igazolni is lehet.

### A szakmai gyakorlati képzés

A szakmai gyakorlati képzésért az a könyvtár a felelős, amelyik a hallgatóval munkaszerződést kötött. Ezért a jelölt mellé *tanácsadót (mentort)* állít, aki elsősorban azokban a gyakorlati feladatokban nyújt neki támogatást, amelyek eddig számára egyáltalán nem vagy csak kevéssé voltak ismeretesek. A tanácsadók csak támogatást, segítséget nyújtanak, de iskolai értelemben nem oktatnak.

A nagy könyvtárakban célszerű tanulmányi osztályokat (részlegeket) létrehozni, de itt is ki kell jelölni egy-egy főtanácsadót, aki felelős a szakmai gyakorlati képzés tantervének érvényesüléséért, az egyes képzési elemek tartalmi–időbeli tervezéséért, a képzési folyamat ellenőrzéséért, a résztvevők globális értékeléséért stb.

A területi tanácsadók és a központi tudományos könyvtárak oktatási–segítő munkáját a következő fő képzési ágakban kell egyeztetni: 1. állománygyarapítás és feldolgozás, 2. anyagfeltárás, 3. helyi és könyvtárközi kölcsönzés, 4. olvasótermi és szabadpolcos állomány, 5. szakmai gyakorlati speciális szakterületek, 6. általános ügyintézés (statisztika), reprográfia, 7. bibliografizálás, 8. a jövőbeli munkakörbe való bedolgozás.

A képzés folyamatának szervezett biztosítására egy „ellenőrzési kártya” szolgál, amely végigkíséri a résztvevőt a teljes oktatáson. Erre mindenkor rávezetik az elvégzett képzési szakaszban elért eredményeket, így a különböző oktatási elemek különböző szolgálati állomásokon történt teljesítését is egyéségesen lehet vezetni.

A bibliográfiai képzést lehetőleg a tanácsadók irányításával, szabályos gyakorlatként kell megszervezni. Egyébként is helyes, ha a tanácsadók a delegáló könyvtáraktól megbízást kapnak arra, hogy a tantervnek, illetve a résztvevők képzettségének és elért eredményeinek figyelembevételével határozzák meg az egyes tanulmányi elemek célját, tartalmát és követelményeit.

A szakmai gyakorlati képzést az elméleti oktatás menetéhez kell igazítani. A jó képzési és nevelési eredmények mellett az lehet a hatékony könyvtári munka legfőbb biztosítója, ha az elméleti és a gyakorlati oktatás között sikerült megteremteni a lehető legteljesebb összhangot, az oktatás alatti kölcsönös tájékoztatást.

#### A szakalkalmazotti vizsgáról

A minősítő vizsgákat a szakmunkás-vizsga rendelet alapján kell megtartani.

*Vizsgatárgyak az elméleti oktatás területén:*

1. marxizmus–leninizmus (írásbeli) vagy üzemgazdaságtan–szocialista jog (írásbeli);
2. műszaki alaptárgyak: az adatfeldolgozás alapjai (írásbeli).

Ezen kívül 2 további vizsgát kell vállalni az alábbi három közül:

1. könyvtáran (szóbeli);
2. betűrendes katalogizálás (írásbeli);
3. könyv-és könyvkiadási ismeretek (írásbeli).

A szakmai gyakorlati záróvizsgákat legalább 3, de legfeljebb 5 tárgyból kell megrendezni; 1. állományfeltárás, 2. helyi- és könyvtárközi kölcsönzés, raktározás vagy olvasótermi illetve szabadpolcos állományok, 3. bibliografizálás. További két tárgy a szükségletek szerint jelölhető ki.

A könyvtári szakalkalmazotti minősítés feltétele egy házi írásbeli dolgozat elkészítése, amely a vizsgázó önállóságát is igazolja.

A minősítő tanfolyamot sikerrel zárók oklevelet és bizonyítványt kapnak; ez utóbbi az összes vizsgák érdemjegyét tartalmazza.

/SENFT, E. B.–SIEK, E.: *Erwachsenenqualifizierung zum Bibliotheksfacharbeiter. = Zentralblatt für Bibliothekswesen, 94. köt. 1. sz. 1980. p. 12–19.*

(Végh Ferenc)



#### Felhasználók oktatása az ausztriai pedagógusképző akadémiákon

Ausztriában az Oktatási és Művészeti Minisztérium (*Bundesministerium für Unterricht und Kunst*) 1978-ban a felhasználók oktatásával kapcsolatos kérdések kidolgozására munkacsoportot hozott létre. A felhasználók – a pedagógusképző akadémiák hallgatói – részére a következő koncepciót dolgozták ki:

1. a könyvtárat először használók részére, bevezető alapismeretek 14 perces színes – hangos filmen
2. az oktatás kibővítése a 3. félévben a házi dolgozat elkészítésének elősegítésére, szakbibliográfiák bemutatása dialemezekhez kapcsolt magnós szöveggel.

Ez utóbbi program még kidolgozásra vár, azonban az első 1980-ban már elkészült és az ausztriai pedagógiai akadémiákon egyöntetűen használják, és kötelező foglalkozás az elsőévesek részére az 1. félév első hetében.

*A film négy részből áll:*

az 1. rész könnyed formában jelzi az információk sokaságát és a könyv fontosságát;

a 2., a fő rész, három pedagógiai akadémia könyvtárának használatát, a használók jogait és kötelességeit mutatja be;

a 3. rész a könyv és a folyóirat szerepét vázolja a pedagógiai akadémiákon folyó oktatás során;

a 4. rész a 2. rész főbb pontjainak ismétlése.

A film kiegészítésére elkészítettek még egy 10 perces, 36 dialemezből álló programot is, amelyet vagy a hozzá készített magnóról lejátszott szöveggel vagy direkt előadással lehet kísérni.

A vetítés eredményességét még egy prospektussal is fokozzák, amely röviden tartalmazza a látottakat.

Megfontolás tárgyává teszi még a munkacsoport, hogy nem lenne-e helyes önellenőrző tesztek szétosztása is, ami fokozná az elsajátítás mélységét és pontosságát.

/SILVESTRI, G.: *Benutzerschulung im Bereiche des Bibliothekswesens der Pädagogischen und Berufspädagogischen Akademien. = Mitteilungen Österreichischer Bibliothekare, 24. köt. 1. sz. 1981. p. 36–41.*

(L. M.)



#### Országos könyvtáros főiskola Villeurbanne-ban

Franciaországban a 19. században került előtérbe a könyvtárosok szakképzésének a kérdése. Ez a képzés különféle módon történt: magánintézmények, a Nemzeti Könyvtár és más intézmények egyaránt foglalkoztak e